

УДК 351.862.001

*Ю.М. Чайковський, В.С. Буковська***МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОБРОБКИ ТЕХНІКИ, ОБЛАДНАННЯ, ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА САНІТАРНОЇ ОБРОБКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ**

Обґрунтовано необхідність розробки проекту Методичних рекомендацій щодо проведення спеціальної обробки техніки, обладнання, засобів індивідуального захисту та санітарної обробки рятувальників. Визначено структуру Методичних рекомендацій, зміст основних структурних елементів. Перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Ключові слова: спеціальна обробка, дезактивація, дегазація, дезінфекція.

*Y. Tchaikovsky, V. Bukovska***METHODOLOGICAL SUPPORT OF SPECIAL PROCESSING MACHINERY, EQUIPMENT, PERSONAL PROTECTION AND SANITIZED RESCUERS**

The necessity of drafting guidelines for the conduct of special processing technology, equipment, personal protective equipment and decontamination of the rescuers. The structure guidelines defined of the main structural elements content. Prospects for further research in this direction.

Keywords: special treatment, deactivation, decontamination, disinfection.

Комплекс заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій пов'язаних з викидом (випливом) радіоактивних або небезпечних хімічних речовин передбачає застосування сил і засобів цивільного захисту безпосередньо в осередках ураження та зонах забруднення. Таким чином аварійно-рятувальні підрозділи, які здійснювали рятувальні або інші невідкладні аварійні роботи безумовно зазнають забруднення радіоактивними або небезпечними хімічними речовинами. Тому завершальним етапом ліквідації наслідків таких надзвичайних ситуацій повинно бути проведення повної спеціальної обробки техніки, обладнання та санітарної обробки особового складу аварійно-рятувальних підрозділів, які діяли в осередках ураження або на інших забруднених територіях.[1]

Результати практичних навчань, які проводились під час комплексних інспекторських перевірок територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту свідчать, що питанню проведення спеціальної обробки техніки, обладнання, засобів індивідуального захисту та санітарної обробки рятувальників, що залучаються для ліквідації наслідків умовних надзвичайних ситуацій, пов'язаних з випливом (викидом) у довілля небезпечних хімічних та радіоактивних речовин належна увага не приділяється. Відсутня нормативна база, яка регламентує порядок проведення спеціальної та санітарної обробки. У органів управління та сил цивільного захисту немає єдиних підходів до вирішення порушеного питання.

Українським науково-дослідним інститутом цивільного захисту, в перше в Україні, проведено аналітичні дослідження стосовно організації та проведення спеціальної обробки техніки, обладнання, засобів індивідуального захисту та санітарної обробки рятувальників, що залучаються для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних з випливом (викидом) у довілля небезпечних хімічних та радіоактивних речовин

В результаті проведених досліджень встановлено обсяг та зміст заходів, що вживаються для проведення спеціальної та санітарної обробки, які лягли в основу проекту Методичних рекомендацій.

Методичні рекомендації мають таку структуру:

- Передмова
- Сфера застосування
- Терміни та визначення понять, позначки та скорочення
- Загальні положення
- Способи спеціальної обробки
- Організація, проведення спеціальної та санітарної обробки
- Речовини та розчини, що використовуються для спеціальної обробки
- Технічні засоби для проведення спеціальної обробки
- Заходи безпеки під час проведення спеціальної обробки.

Додатки:

- 1 Типові обов'язки посадових осіб санітарно - обмивального пункту
2. Типові обов'язки посадових осіб пункту знезараження транспорту
3. Типові обов'язки посадових осіб пункту знезараження одягу
4. Схема організації пункту знезараження одягу
5. Схема організації пункту знезараження транспорту
6. Схема організації санітарно - обмивального пункту
7. Перелік рекомендованої літератури.

Враховуючи значний обсяг викладеного матеріалу вбачається за доцільне зупинитись лише на основних структурних елементах Методичних рекомендацій.

У розділі «Загальні положення» зазначається, що спеціальна обробка це складова частина ліквідації наслідків радіаційного, хімічного, бактеріологічного забруднення яка проводиться з метою відновлення готовності техніки, транспорту і особового складу до виконання завдань з проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

Спеціальна обробка включає в себе: санітарну обробку особового складу та дезактивацію, дегазацію, дезінфекцію техніки, обладнання, одягу, взуття, засобів індивідуального захисту [2].

Залежно від обставин, наявності часу та засобів спеціальної обробки вона може виконуватись у повному обсязі або частково і, відповідно, поділяється на повну або часткову [2].

Обсяг робіт при повній спеціальній обробці залежить від виду та умов забруднення, а також від ступеню захищеності рятувальників.

Повну спеціальну обробку проводять, як правило, в районах спеціальної обробки за рішенням відповідного керівника після виходу із зон забруднення, а також після виходу з району проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

У розділі «Способи спеціальної обробки» даються визначення з якою метою проводиться дезактивація, дегазація та санітарна обробка.

Зазначається, якими способами проводиться дезактивація, дегазація, дезінфекція та санітарна обробка.

В чому полягає кожний спосіб, в чому його перевага, а в чому недоліки.

В яких випадках доцільно застосовувати той чи інший спосіб при проведенні спеціальної обробки.

Зокрема зазначається, що для проведення дезактивації найбільш ефективним є фізико-хімічний спосіб який передбачає використання розчинів поверхнево активних речовин та спеціальних хімічних речовин, які значно підвищують ефективність видалення (змивання) радіоактивного пилу з поверхонь.

Під час проведення дегазації найбільш ефективним є хімічний спосіб, який базується на взаємодії хімічних речовин з небезпечними хімічними речовинами, внаслідок чого створюються нетоксичні речовини. Виходячи з хімічної природи дегазуючих речовин і здатності їх взаємодіяти з небезпечними хімічними речовинами всі дегазуючі речовини класифікуються на дві групи:

- окислювальної і хлоруючої дії;

- лужного (основного) характеру, (гідролітичної дії).

Розділ «Організація, проведення спеціальної та санітарної обробки» містить основні вимоги і умови до організації та проведення часткової і повної спеціальної обробки.

Зокрема визначаються вимоги до проведення часткової спеціальної обробки, коли і ким вона організовується, в якій послідовності проводиться, в чому полягає її проведення.

Встановлюються вимоги до проведення повної спеціальної обробки.

Встановлюються вимоги до вибору та облаштування району спеціальної обробки та пункту спеціальної обробки.

Визначаються основні елементи пункту спеціальної обробки, встановлюються вимоги до обладнання кожного елемента пункту спеціальної обробки.

Розділ містить вимоги до послідовності та обсягів проведення повної спеціальної обробки.

Зокрема яких визначено порядок організації та роботи контрольно-розподільного пункту, пункту знезараження техніки, санітарно-обмивального пункту, пункт знезараження одягу, взуття, спорядження, засобів індивідуального захисту.

Окремо встановлюються вимоги до організації та проведення спеціальної обробки на етапі медичної евакуації.

У розділі «Речовини та розчини, що використовуються для спеціальної обробки» визначається порядок використання поверхнево активних та спеціальних хімічних речовин для видалення (змивання) радіоактивних речовин з різних поверхонь.

Які дезактивуючі розчини доцільно використовувати для дезактивації матеріалів не стійких до кислот, для дезактивації поверхонь пофарбованих хімічно стійкими емаллями. Які дезактивуючі розчини використовуються для дезактивації приладів та іншого цінного обладнання.

Визначається якісний і кількісний склад цих розчинів.

Розділ містить вимоги до дегазуючих речовин, як лужної так і окислювально хлоруючої дії.

Визначається для нейтралізації яких небезпечних хімічних речовин використовуються ті чи інші дегазуючі речовини та розчини.

Які відходи хімічного виробництва доцільно використовувати для проведення дегазації.

Визначено витрати дегазуючих речовин та розчинів для проведення дегазації.

Окремо визначено, які хімічні речовини (сорбенти) можна використовувати для локалізації (сорбції) твердих небезпечних хімічних речовин, а які для нейтралізації.

Встановлюються, які дезінфікуючі речовини і розчини активно діють на вегетативні та спорові форми мікробів, а які використовуються для знищення токсинів.

Які речовини і розчини використовуються для дезінфекції техніки, засобів індивідуального захисту, одягу взуття тощо.

Розділ «Технічні засоби для проведення спеціальної та санітарної обробки» містить відомості про технічні засоби для проведення спеціальної обробки, їх тактико технічні характеристики.

Визначено технічні засоби для проведення спеціальної обробки техніки та санітарної обробки особового складу.

У розділі передбачено технічні засоби, що використовуються для проведення дегазації та дезінфекції засобів індивідуального захисту, одягу взуття тощо.

Зокрема у розділ включено технічні засоби для проведення санітарної обробки рятувальників, як комплект санітарної обробки особового складу (КСУ), Дезинфекційно-душові установки, комплект "СО" (санітарка обробка) призначений для проведення повного санітарного оброблення поранених та хворих, які забруднені радіоактивними та небезпечними хімічними речовинами [3].

Технічні засоби які можуть використовуватися для дегазації та дезактивації спеціального обладнання та транспорту: комплект дезактивації і дегазації озброєння та бойової техніки (комплект ДКВ), індивідуальний комплект для спеціального оброблення

автотракторної техніки (ІДК-1), автомобільний комплект спеціального оброблення техніки (ДК-4), авторозливальна станція АРС-14 АРС-15, мотопомпа МП-800 (М-600) [3]

Для дегазації і дезактивації одягу, спорядження та індивідуальних засобів захисту використовуються автодегазаційна станція (АГВ-3М) та бучильна установка (БУ-4М) [3].

Окремим розділом визначено заходи безпеки під час організації та проведення спеціальної та санітарної обробки [3].

Надання чинності Методичним рекомендаціям значно повисить ефективність заходів цивільного захисту щодо проведення спеціальної обробки техніки, обладнання, засобів індивідуального захисту та санітарної обробки рятувальників, які залучаються для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних з виливом (викидом) у докiлля небезпечних хімічних та радіоактивних речовин. Що, в свою чергу, дозволить в стислі терміни суттєво знизити ступінь забруднення небезпечними хімічними та радіоактивними речовинами матеріально-технічних засобів і рятувальників. Дозволить використовувати матеріально-технічні засоби за їх функціональним призначенням, дозволить значно знизити негативні наслідки хімічного і радіоактивного забруднення на здоров'я рятувальників і загалом призведе до економії коштів.

Враховуючи, що нормативно правова база, яка б кваліфіковано, у повному обсязі висвітлювала питання організації і проведення спеціальної та санітарної обробки під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних із забрудненням докiлля небезпечними хімічними та радіоактивними речовинами практично відсутня. Тому вбачається за доцільне в майбутньому спираючись на новітні технології у сфері спеціальної та санітарної обробки, розробити проект «Порядку проведення спеціальної обробки ділянок місцевості, джерел водопостачання, будівель, споруд, матеріально-технічних засобів та санітарної обробки населення, що зазнали хімічного та радіоактивного забруднення».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Статут дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту. Наказ МНС України від 13.03.2012 №575
2. Руководство по специальной обработке (для гражданской обороны). – М., Воениздат, 1992.
3. Методические рекомендации «По организации специальной обработки, оборудованию и оснащению станции обеззараживания техники, станции обеззараживания одежды, санитарно обмывочного пункта» [Електронний ресурс] Сибирский региональный центр по делам гражданской обороны, чрезвычайным ситуациям и ликвидации последствий стихийных бедствий – Режим доступу: <http://www.03.mchs.gov.ru/upload/iblock/15c/15c5015bc2a369517f36ad0f5c7db10e.doc>

